

9.3.2023

JulkICT
Marjukka Saarijärvi

Digitalisaation edistämisen ohjelman ohjausryhmä

Aika 9.3. klo 13.30-15.30

Paikka Sali 4, Eteläesplanadi 4, Helsinki (Teams)

Osallistujat	Katja Väänänen Janne Öberg Sanna Savolainen Ismo Parviainen Benita Troberg Tomi Kytölä Arto Holopainen Jouni Hynynen Jaakko Rinne Katri-Leena Launis Juha Lempiäinen Heli Hänninen Minna Lohtander	valtiovarainministeriö (pj) finanssineuvos, VM (vpj) ohjelmajohtaja, Verohallinto johtava asiantuntija, SM asiantuntija, TEM erityisasiantuntija, OKM innovaatiopäällikkö, Kuopion kaupunki IT-asiantuntija, YM/ARA asiakkuusjohtaja, Ruokavirasto johdon konsultti, Kela asiakaspalvelupäällikkö, Tulli erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto erityisasiantuntija, STM
Sihteeristö	Marjukka Saarijärvi Olli Kuusisto Katariina Rantala Päivi Anttila	ohjelmapäällikkö, VM erityisasiantuntija, VM hankeassistentti, VM hankekoordinaattori, VM
Erikseen kutsuttuna	Elina Takamäki Leena Nyman	erityisasiantuntija, DVV EK, Mika Tuuliaisen sijaisena
Poissa	Tiina Lokka-Lepistö Mika Tuuliainen Matti Lampo Ilkka Kautto Paula Sundqvist Maaria Bäckblom	erityisasiantuntija, VM johtava asiantuntija, EK tietohallintojohtaja, Vantaan kaupunki IT-erityisasiantuntija, ORK hyvinvointikoordinaattori, Parainen johtava asiantuntija, Traficom

1. Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (Katja Väänänen) (liite 1)

Päätösesitys: Hyväksytään esityslista ja edellisen kokouksen pöytäkirja.

Päätös: Hyväksyttiin.

1. Digipalvelulain kyselyn tulokset (liite 2)

Lainsäädäntöryhmän varapuheenjohtaja Elina Takamäki esittelijänä.

Kyselyyn v. 2023 digipalvelulain toimeenpanosta vastasi yhteensä 97 organisaatiota. Lähes kaikki vastaajat katsoivat palvelujensa täyttävän digipalvelulain 2 luvun vaatimukset kokonaan tai suurelta osin. Vaatimusten toteuttamista koskevat kuvaukset ovat suppeita, mutta kuvausten perusteella vaikuttaa siltä, että vastaajat ovat toteuttaneet digipalvelulain 2 luvun vaatimukset digipalvelulain edellyttämällä tavalla myös käytännössä. Vastausten perusteella organisaatiot olivat kiinnittäneet huomiota palveluidensa saavutettavuuspuutteiden korjaamiseen.

Useat organisaatiot eivät olleet päivittäneet palvelunsa saavutettavuusselostetta edes kerran vuodessa, vaikka lainsäädäntö näin edellyttää. Saavutettavuuspalautetta oli vastaanottanut ainoastaan alle puolet organisaatioista. Resurssien puute todettiin keskeiseksi syyksi sille, että vaatimuksia ei ole täytetty. Syksyn koulutussarjaa kiiteltiin ja toivottiin edelleen selkeitä koulutuksia ja konkreettisia esimerkkejä toteutuksista. Lisäksi toivottiin esimerkiksi kunnille tai korkeakouluille suunnattuja materiaaleja.

Toimenpiteiksi lainsäädäntöryhmä ehdottaa, että digipalvelulain toimeenpanon seuranta ja tuki tulisi olla tietyn pysyvän tahon tehtävänä seurannan ja tuen jatkuvuuden varmistamiseksi. Lisäksi toimeenpanon seurantakyselyssä vaatimusta voisi kuvata kunkin kysymyksen yhteydessä, jotta vastaaja ymmärtää varmasti, mihin on vastaamassa sekä kysymykset voisi numeroida.

Soveltajien tukemiseksi tarvitaan edelleen selkeää materiaalia ja koulutusta. Erityisesti digipalvelulain 2 luku kaipaa tuekseen materiaaleja ja konkreettisia esimerkkejä toteutuksista. Suomidigi-sivustolla olevaa digipalvelulakia koskevaa materiaalia tulisi päivittää ja ylläpitää. Sivusto voisi toimia myös kaiken materiaalin kokoavana tietopankkina. Esteettömyysdirektiivistä seuranneet muutokset digipalvelulakiin on tunnistettu myös ohjeistusta ja koulutusta vaativina.

Keskustelussa tiedusteltiin Suomidigi sivuston materiaalin päivittämisestä ja onko siitä suunnitelmaa olemassa?

Keskustelussa täydennettiin, että vastauksissa on keskitytty enemmän saavutettavuuspuutteiden korjaamiseen, sen sijaan ymmärrettävä sisältö ja käyttöliittymän selkeys jääneet huomiotta.

Otettiin tiedoksi.

2. Digikompassin systeemitarkastelu ja julkisten palvelujen mittariehdotukset (liite 3)

Olli Kuusisto esittelijänä.

Systeemimallinnuksen tavoitteena on havainnollistaa digikompassin neljän eri osa-alueen välisiä riippuvuussuhteita ja muodostaa kokonaiskuva digikompassin eri tavoitteiden kytköksistä toisiinsa. Työssä on sovellettu kvalitatiivisen systeemidynaamisen mallinnuksen menetelmää.

Digikompassin tavoitteet ja avaintulokset ovat ilmiömäisiä ja poikkihallinnollisia. Systeemiajattelu tuo näkyväksi hallinnonalarajat ylittävät vaikuttavat tekijät. Nämä tekijät tulisi huomioida myös mittaamisessa. Systeemisessä toimintaympäristössä mittareita tulisi hallita jatkuvana prosessina päätöksenteko- ja kehittämisprosessien rinnalla. Sekä systeemimalli, että mittarit pyrkivät kuvaamaan todellisuutta. Niitä on hyvä testata ja kehittää iteratiivisesti yhdessä.

Käydyssä keskustelussa pidettiin hyvänä, että poikkihallinnollinen johtaminen tulee selkeästi esille ja raamittaa koko systeemimallikuvaa sekä sitä, että ETPK- ja LTPK-tapahtumat ovat vahvana takaisinkytkentäsilukkana kuvassa. Täydennettiin myös, että julkisten palvelujen digiosaaminen on tärkeää, ei pelkästään yritysten. Keskustelussa täydennettiin, että systeemimallityö on haastavaa ja tärkeää työtä ja on hyvä, että sitä linkitetään digikompassityöhön.

Keskustelussa tuotiin myös esille, ettei systeemimalli hahmottunut niin selkeästi kuin julkisen hallinnon strategian pohjalta valmistellussa systeemimallissa. Keskustelussa vastatiin, että nykyisessä systeemitarkastelussa on ollut kompleksisempi kohde.

Olli Kuusisto esitteli mittarityötä liitteen 3 mukaisesti. Mittarityö pohjautuu Digikompassin tavoitteisiin, joiden avaintuloksille mittarit ja mittaamisen tapa määritellään. Mittariehdotuksia käytiin läpi kolmessa työpajassa, joihin oli alustavasti koottu mittariehdotuksia. Työpajojen pohjalta kootuista kolmen tavoitteen mittariehdotuksista järjestettiin vielä helmikuun puolenvälin jälkeen mittariäänestys, johon osallistui parhaimmillaan 57 vastaajaa. Kaiken edellä mainitun pohjalta koottiin mittariehdotukset ensi vaiheeseen, ja ehdotuksia seuraavan vaiheen (kehitystyötä vaativiksi) mittareiksi.

Tuotiin esille, että YritysDigin palvelulupauskyselyn digiaste-mittari on koettu hyödylliseksi ja voisiko sitä saada mukaan? Todettiin, että palvelulupauskysely on ollut tarkastelussa mukana, mutta on alustavasti ajateltu seuraavan vaiheen mittarina, koska siinä tulisivat mukaan myös kansalaispalvelut. Osa mittariehdotuksista on jo nyt käyttöönottavissa, mutta osa vaatii vielä kehitystyötä tai muokkausta. Vaikuttavuusmittarit ovat parhaita kuvaamaan avaintulosten toteutumista, mutta vaikuttavuuden toteutumisen aikajänne vaihtelee.

Nostettiin esille, mitkä ovat edellytykset laadukkaan ja hyvän mittaritiedon tuottamiselle? Keskustelussa vastattiin, että kunkin mittarin osalta on tunnistettu mikä lähde voisi olla. Tarkastelussa pyrittiin rajalliseen määrään mittareita. Mittariehdotuksia/mittareita on jatkossa tarkennettava toimenpide-ehdotusten tarkentuessa mm. uuden hallitusohjelman myötä. Samoin on tarkistettava mahdolliset linkitykset muihin mittareihin, kun ne valmistuvat.

Keskustelussa tuotiin esille, että digikompassin osaaminen osa-alue sisältää kansalaisten digitaalisen sivistyksen, kansalaisten digitaaliset perustaidot ja työvoiman digitaalisen osaamisen. Ymmärrys liittyy sivistykseen ja perustaitoihin ja yhteiskunnassa toimimiseen ja osallisuuteen. Todettiin, että työvoiman digitaalinen osaaminen pitää sisällään perusosaamisen ja syvällisemmän osaamisen.

Keskustelussa tuotiin tiedoksi hyvinvointialueiden digitaalisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kypsyystasoa on arvioitu 2022 lähtötason mittaamiseksi: https://www.thl.fi/digitaaliset_palvelut-suomen-kestavan-kasvun-ohjelma-rrp/

Keskustelussa täydennettiin, että muiden osa-alueiden mittareita ei vielä ole ja uuden hallitusohjelman myötä toimenpide-ehdotukset tarkentuvat, millä on vaikutuksensa myös nyt ehdotettuihin mittareihin. Systemimallia voi hyödyntää toimenpide-ehdotusten eteenpäinviemisessä.

Otettiin tiedoksi. Digikompassin systeemimalli ja mittariehdotukset esitellään 13.3. JulkICT-ohjausryhmässä, 20.3 digitoimistossa sekä ohjelman päätöstilaisuudessa.

3. Esitykset tuotosten hyödyntämiselle jatkohankkeiksi tai linjatyöhön (liitteet 4a-b)

Marjukka Saarijärvi esittelijänä.

Ohjausryhmän tehtävänä on antaa ohjelman jälkeiset toimenpidesuosituksset. Ohjausryhmää pyydettiin tutustumaan etukäteen esityksiin ja raporttiluonnokseen. Kokouksessa käydyn keskustelun pohjalta jäsenet esittivät näkemyksensä tarvittavista jatkotoimenpide-esityksistä.

Kuntaliiton edustaja piti esitystä digitalisaation edistäjien verkoston jatkolle (DEV) pidettiin hyvänä. Digikompassin systeemimallityötä tarvitaan edelleen ja mittariehdotukset vaativat jatkokehitystä ja väljyyttä. Digituen kehittäminen tiiviisti ETPK-työn ja palveluverkkouudistuksen mukana. Asiantuntijatuen jatkolle kannatusta ja koordinoitua yhteen muun vastavanlaisen työn kanssa. Varmistettava kunnat ja hyvinvointialueet osana ETPK- ja LTPK-työtä. Tarvitaan ehdottomasti kansallisen laatutason mittaamista edelleen. Lainsäädäntöryhmän työ ollut hyvä avaus, jolle tarvitaan jatkoa (suositus linjatyöhön).

Ehdotuksia jatkohankkeiksi tai linjatyöhön:

1. Laaja poikkihallinnollinen yhteistyö on nyt ihan keskeinen kehittämissuuntaus digitalisaatiossa ja tähän on löydettävä toimiva johtamis- ja rahoitusmalli. Onnistuva johtaminen vaatii jatkuvaa tilannekuvan ylläpitoa ja lainsäädäntötyön sitomista kehittämiseen ja sen kautta syntyvään ymmärrykseen. Digitalisaatiossa tulee päästä eroon hallituskausittaisesta päätöksistä.
2. Lainsäädäntötyö tulee saada tiiviiksi osaksi ETPK ja LTPK -kehittämistä. Ongelmien ratkomiseen tulee olla vahva tahtotila ja resurssit.
3. Kuntien ja hallinnonalojen yhteishankkeet. Huolehdittava, että ei tehdä kehittämistä yksi hallinnonala & kunnat vaan synnytetään hallinnonaloille kokonaiskuvaa myös muiden hallinnonalojen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Olisi tunnistettava kuntien keskeiset tekemisen paikat digikompassin tavoitteiden saavuttamiseksi. Keskitetty asiantuntijatuki ja rahoitusta kunnille tähän kehittämiseen.
4. Hankkeiden yhteissuunnittelu tulisi tehdä suhteessa digikompassin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Alusta saakka mukaan kunnat & alueet, jotka tuottavat kuitenkin valtaosan konkreettisista palveluista.

Kelan edustaja piti loppuraportin ehdotuksia kannatettavina. Digikompassissakin mainittu ETPK- ja LTPK edellyttää sitoutumista yhteisiin poikkihallinnollisiin tavoitteisiin. DEV-verkoston jatko sai myös kannatusta. YritysDigi -hankkeen rooli ja palvelulupauskysely on paljastanut palveluiden pirstaloituneisuutta, tasoeroja ja selkeitä puutteita, ja nostanut yhteisen tietoisuuden tasoa. Palveluiden tasoa on myös pystytty hankkeen aikana nostamaan. ETPK:ssa ja LTPK:ssa törmätään lainsäädännön esteisiin, esim. jos prosessia halutaan automatisoida. Keskeistä on digitalisaation yhteinen johtaminen. Digitoimiston roolia ja mandaattia jatkon näkökulmasta olisi tarpeellista edistää. Tulevaisuusvaliokunnan selontekoraportissa pohdittiin mm. digiministeriä, jotta joku katsoisi digitalisaation kokonaisuuskuvaa ja jotta hankkeita tarkasteltaisiin hallinnonalojen yli. ETPK- ja LTPK osalta yhtenä ehdotuksena "Valtuuttaminen Suomi.fi -palvelussa ja viranomaisasioinnissa"

Tullin edustaja esitti, että asiakaslähtöisen digitalisaation kehittämiseksi tarvitaan viitearkkitehtuuria, joka on keskeinen sähköisten asiointien kehittämisessä. ETPK

ja LTPK kehittäminen on hyödyllistä, koska niissä virastot lähtevät omista siiloistaan ja myös Digikompassi ohjaa siihen suuntaan. YritysDigin palvelulupauskyselyistä virastot ovat saaneet konkreettista hyötyä ja nostettua digiastetta. Palvelujen laatutyössä on saatu yhtenäistettyä palvelujen laadun mittaamista. Lakien valmistelussa tulisi huomioida digitalisaatio -näkökulma, ja sähköisen tiedoksisaannin ensisijaisuus. Sähköpostiasioinnista luopumisessa tulisi edetä varovasti, tietoturvallinen asiointitapa olisi tärkeää. Viestit ja valtuudet palvelu yritysasioinnissa 'tunnistaminen ulkomaalaisille' -ratkaisu ei ole edennyt.

Valtiovarainministeriön edustaja kannattaa suurinta osaa ehdotuksista. Ehdotukset voisi esittää myös valtion palveluiden ja läsnäolon työn kautta, jonka suunnitelma viedään syksyllä valtioneuvoston päätettäväksi. Seurattavien asioiden jatkuvuutta hyvä varmentaa, mm. mittarit ja digituen toimintamallin kehittäminen. Digituessa on kyse yleensä läsnä annettavana lähitukena, voisi tuoda myös fyysiseen palvelun yhteyteen linkki toimitilaverkkouudistukseen digituen palvelukanavana.

Ruokaviraston edustaja piti YritysDigin palvelulupauskyselyä hyödyllisenä. Virastossa tullaan seuraamaan jatkossakin, miten digiaste tulee kehittymään. Asiantuntijatuki on ollut hyvä toimintamalli ja se voisi tuoda toimintatapojen muutosta. On hyvä, että mitataan koko julkishallinnossa palvelujen laatua ja saadaan parannuksia ja käyttöönottoja lisää (laatutyökalut). Niiden jatkokehittäminen käyttäjien kanssa huomioitava. DEVin käytäntöä on hyvä jatkaa: verkostotoiminnassa ekosysteemimäinen toiminta on tärkeää ja se, että henkilöt tutustuvat verkostossa toisiinsa. Digi-toimiston mallia hyödyntäen pystyttäisiin käynnistämään erilaisia verkostoja, jotta saataisiin yhteissuunnittelua käyntiin jo aikaisessa vaiheessa. Julkisen hallinnon digitalisaatiohankkeet näyttäytyvät pistemäisenä ja siksikin poikkihallinnollinen johtaminen on tärkeässä roolissa.

Työ- ja elinkeinoministeriön edustaja kertoi, että TEM on nostanut esille mm. Suomi.fi strategisessa ohjausryhmässä ehdotuksen, miten Viestit ja Valtuudet -palvelua saataisiin edistettyä paremmin eteenpäin. Asiantuntijatuen toimintamalli on kannatettavaa, vaikka joitakin ehdotuksia joudutaan priorisoimaan. Laatutyökalujen käytön velvoittaminen voisi olla hyödyllistä ja yksi tekijä voisi olla käytön helpottaminen. Laatutyökalujen käyttö perustuu palvelutietovarantoon ja kaikkia palveluja ei ole kuvattu siihen, joten niitäkin voisi edistää. Asiakaspalautteen hallintamallia olisi myös hyvä pohtia.

Digi- ja väestötietoviraston edustaja totesi, että ehdotuksia on aika paljon. Asiantuntijatuen toimintamallin jatkaminen on tärkeää. Lisäksi myös kuntien tukeminen ja miten kuntien digitalisaatiota voisi tukea. Hyväksytään kuntien tukeutuminen keskitettyihin (valmisohjelmistot) ratkaisuihin. Systemimallista on vaikeaa löytää johtamisen näkökulmaa, toisin kuin aiemmasta JHS:ään perustuvasta mallista. Mallista olisi hyvä löytyä, mitä asioita siinä johdetaan!

Sisäministeriön edustaja toi esille, että Digiohjelmassa on tehty hyvää työtä. Turvallisuuspuolella asioita katsotaan yleensä hieman eri näkökulmasta. Palvelujen (ETPK ja LTPK) kehittäminen tulee pohtia yhtenäisesti ja kokonaisvaltaisesti siten, että käytettävyys on mahdollisimman yhdenmukaista. Pidettiin hyvänä, että digiturva ja tietosuoja ovat digikompassissa mukana. Mittarit voisivat muodostua myös valmiuden ja varautumisen kautta, ja on hyvä pohtia, olisiko se jopa oma mittarinsa. Poikkeus aiheuttaa muutoksen ja siitä huolimatta kaiken tulee olla kuitenkin käytettävissä. Sisäministeriö on mielellään mukana ja tekee kaikkensa asioiden edistämiseksi.

Toivomme, että digitoimistotyö ja poikkihallinnollinen yhteistyö jatkuvat myös seuraavalla hallituskaudella laajapohjaisella yhteistyöllä. DEVin jatkoa on tarkoituksena ehdottaa digitoimistoon. ETPK ja LTPK- työssä on jo valittuja elämäntapahtumia, joiden kanssa jatketaan. Elämäntapahtumia on arvioitu kypsyiden mukaan, ne lähtevät liikkeelle vaiheittain ja ehdotuksia voi edelleen lähettää. Kuntien saaminen mukaan edelleen pohdinnassa. Lainsäädännön osalta tärkeää yhteistyö oikeusministeriön kanssa ja se edellyttää yhteistyötä myös muilta sektoreilta. Digiturvateema on noussut teemana myös digikompassityössä keskeiseksi.

Jatkotoimenpide-esitysten kommentit otettiin tiedoksi. Puheenjohtaja kiitti ohjausryhmän jäseniä hyvästä ja aktiivisesta keskustelusta sekä yhteistyöstä koko ohjelmakaudella. Myös ICT-johtaja Jarkko Levasma lähetti kiitoksensa ohjausryhmälle. Viimeistely loppuraportti lähetetään hyväksyttäväksi ohjausryhmälle maaliskuun loppuun mennessä.

4. **Muut asiat** (Katja Väänänen)

- Digiohjelman päätöstilaisuus 22.3.2023 klo (8.30) 9-11, [linkki tapahtumasivulle](#)

5. **Kokouksen päättäminen** (Katja Väänänen)

Kokous päättyi klo 15.30.

Liitteet

- Liite 1 Edellisen kokouksen pöytäkirja
- Liite 2 Digipalvelulain kyselyn tulokset
- Liite 3 Digikompassin systeemitarkastelu ja julkisten palvelujen mittariehdotukset
- Liitteet 4a-b Ehdotukset tuotosten hyödyntämiselle jatkohankkeiksi tai linjatytöhön